

מתוך: 'על עקרונות המוסר הפוליטי' [חלק ב']

להדרכתה של האסיפה הלאומית במנהל הפנים של הרפובליקה.

להעניש את מדכאי האנושות, זהו חסד; לסלוח להם, זו ברבריות. לקשיחותם של הרודנים אין עיקרון אחר זולת הקשיחות: קשיחותה של הממשלה הרפובליקנית נשענת על נדיבות הלב.

לפיכך, קללה על ראשו של האיש שיעז להפנות כנגד העם את הטרור שלא נועד אלא לאויביו. קללה על האיש שמניח לנפשו של הקושר המסוכן כדי לרדוף אחר האזרח השליו, שאינו מבחין בין טעויותיה הבלתי-נמנעות של האזרחות ובין טעויותיה המחושבות של הבוגדנות, או להתקפותיהם של המורדים! מוות לבן-הבליעל שיעז לשאת לשווא את שמה הקדוש של החירות, או את כלי-הנשק האימתניים שהיא מסרה בידיו, כדי להביא מוות ואבל ללבבותיהם של פטריוטים! נעשו מעשי עוול שכאלו, לא ניתן לפקפק בכך. מימדיהם נופחו ללא ספק על ידי האריסטוקרטיה; אך אם ימצא ברפובליקה ולו אדם צדיק אחד שנרדף על-ידי אויבי החירות, חובתה של הממשלה תהיה לחקור בלא מנוח ולנקום את דמו לראווה.

אך האם עלינו להסיק מהרדיפות הללו, שנולדו מן הלהט הצבוע של מתנגדי המהפכה, כי עלינו למסור את החירות בידיהם של מתנגדי המהפכה, ולוותר על הנוקשות? פשעי האריסטוקרטיה החדשים הללו רק מוכיחים עד כמה היא הכרחית. מה מוכיחה תעוזתם של אויבינו, אם לא את אוזלת ידנו כנגדם? היא נובעת בחלקה הגדול מהתורה הנרפה שמטיפים לה בזמן האחרון מתוך כוונה להניח את רוחם. אם תשמעו לעצות הללו, אויביכם ישיגו את מטרם, ואתם תמסרו להם כמו ידיכם את הפרס האחרון על פשעיהם.

איזו קלות דעת מצדנו, אם נניח לכמה נצחונות של הפטריוטים לטעת בנו את הרושם שכל סכנותינו הגיעו לקיצן. העיפו מבט במצבנו האמיתי: אנו חשים שהערנות והמרץ הכרחיים מאי-פעם. שרירות-לב מרושעת מטרפדת את פעולות הממשלה בכל פינה: השפעתן הרת-האסון של חצרות מלוכה זרות פועלת כתמיד, גם אם במסתרים. אנו חשים כי הפושע המבוהל מסווה את צעדיו במיומנות יתרה ותו לא.

אויביו מבית של העם הצרפתי נחלקים לשני פלגים, כמו שני כוחות של צבא אחד. הם צועדים תחת דגלים שונים ומדברים בניבים שונים: אך הם צועדים לקראת אותו היעד; יעדם הוא פריעת הסדר של הממשלה העממית, חורבנה של האסיפה הלאומית, כלומר, ניצחון הרודנות. האחת מבין הסיעות הללו דוחפת אותנו לחולשה, השנייה להפרזה. האחת רוצה להפוך את החירות לבקחנליה, השנייה מזינה אותה.

הקושרים הזוטרים, ולפעמים גם אזרחים טובים שהולכו שולל, מתפקדים לשורותיה של המפלגה האחת או האחרת: אולם ראשי הקושרים נאמנים למטרות המלך או האריסטוקרטיה, והם מאחדים כוחות בכל הזדמנות כנגד הפטריוטים. הנבלים, גם אם הם נלחמים זה בזה, שונאים זה את זה הרבה פחות מכפי שהם מתעבים את האנשים ההגונים. המולדת היא טרף בעבורם; הם נלחמים כדי לחלקה בניהם: אך הם מתאגדים כנגד אלו שמגנים עליה.

הסיעה האחת זכתה לשם "המתונים"; והשם "אולטרה-מהפכנים" שהודבק לסיעה השנייה, הוא כינוי שנון יותר מכפי שהוא צודק. הכינוי הזה – שאינו הולם בשום אופן אנשים ישרי-אמונה שהלהט והבורות סחפו אל מעבר לפוליטיקה המהפכנית הבריאה – אינו מתאר בדיוק את האנשים הבוגדניים שהרודנות שיחדה במטרה להשחית את עקרונותיה המקודשים של מהפכתנו, באמצעות שימוש כוזב והרה אסון בעקרונות אלה.

ובכל זאת, על פי רוב, המהפכן הכוזב נמצא חסר ביחס למהפכה יותר מכפי שהוא חורג מגבולותיה: הוא מתון, הוא פטריוטי עד כדי טירוף, הכל בהתאם לנסיבות. וועדותיהן של פרוסיה, אנגליה, אוסטריה ואפילו

מוסקבה קובעות היום את מה שהוא יחשוב מחר. הוא מתנגד לאמצעים תקיפים, ומגזים בהם מרגע שלא הצליח למנעם: מחמיר עם החפות, אך סובלני כלפי הפשע: מוכן להאשים אפילו את האשמים שאינם עשירים מספיק כדי לקנות את שתיקתו או חשובים מספיק כדי להצדיק את להטו; אך מקפיד שלא להתפשר עד כדי כך שיצא להגנתה של המידה הטובה המוכפשת: מגלה מדי פעם מזימות גלויות, קורע את המסכה מפניהם של בוגדים שנחשפו ואפילו נערפו; אך מהלל את הבוגדים החיים שעדיין זוכים לאמון: תמיד נחפז לאמץ את דעת השעה, ומקפיד באותה מידה שלא לשפוך עליה אור, ובעיקר שלא לפגוע בה לעולם ובשום אופן: מוכן תמיד לאמץ אמצעים נמהרים, בתנאי שיהיו להם חסרונות רבים: מכפיש את אלו שאינם מזמנים אלא יתרונות, או מוסיף להם את כל התיקונים שעשויים להפכם למזיקים: אומר את האמת בחסכנות, ורק ככל שהוא מרוויח בכך את הזכות לשקר כאוות נפשו: מזקק את הטוב טיפה בטיפה, ויוצק קיתונות של רוע: בוער בהתלהבות למהפכות גדולות וחסרות כל משמעות; אדיש לאלו שעשויות לכבד את מטרתו של העם ולהושיע את המולדת: מיחס חשיבות רבה לסמלי הפטריוטיזם: קשור עד בלי-די לכללי הטקס, כמו המאמינים שהוא מכנה אויביו, הוא יעדיף לחבוש מאה מצנפות אדומות מלעשות מעשה טוב אחד.

איזה הבדל אתם מוצאים בין הטיפוסים הללו לבין המתונים שבכם? הם משרתיו של אותו אדון, או, אם תרצו, שותפים לדבר עבירה המעמידים פני יריבים, כדי להיטיב להסוות את פשעיהם. שפטו אותם לא לפי הבדלי המילים, אלא לפי זהות התוצאות. זה שתוקף את האסיפה הלאומית בנאומים שלוחי-רסן, וזה שמרמה אותה כדי לסכנה ולהכשילה, האם אינם פועלים בצוותא? האיש שגורם לפטריוטיזם לרעוד בפחד מפני חומרה שאין בה צדק מעודד חנינה לאריסטוקרטיה ולבגידה. האיש שקורא לצרפת לכבוש את העולם, משתדל לקרוא לכל רודני העולם לכבוש את צרפת.¹ הזור הצבוע שמזה חמש שנים מכריז על פריז כעל בירת העולם,² מתרגם בסך הכל לניב אחר את דברי התועבה של הפדרליסטים השפלים,

¹ רובספייר מתייחס לבריטו (Brissot, Jacques Pierre).

² רובספייר מתייחס לאנארכסיס קלוץ (Cloutz, Anacharsis).

המועידים את פריז לחורבן מוחלט. הטפה לאתיאיזם אינה אלא דרך לזכות את הדעה הקדומה ולהאשים את הפילוסופיה; והכרות המלחמה כנגד האלוהות אינה אלא פעולת הסחה לטובת המלוכה. אילו עוד אמצעים נותרו כדי להיאבק בחירות?

שמה ינסו, כמו מגניה הראשונים של האריסטוקרטיה, להלל את מנעמי העבדות ואת גמילות חסדיה של המלוכה, את גאונותם העל טבעית ומידותיהם הטובות והמופלגות של המלכים? שמה יצהירו על חוסר-התוחלת שבזכויות האדם ועל עקרונות הצדק הנצחי?

שמה יוציאו מקבריהן את האצולה והכהונה, או יתבעו את זכותה הבלתי-מעוררת של הבורגנות הגבוהה לרשת את שתיהן?

לא. הרבה יותר נוח לחבוש את מסכת הפטרייזים כדי להשחית את הדרמה הנשגבת של המהפכה בפארודיות חסרות בושה, לסכן את מטרת החירות באמצעות מתינות צבועה, או באמצעות הפרזות מחושבות היטב. לכן, האריסטוקרטיה מתארגנת בוועדות עממיות; השחץ האנטי-מהפכני מסתיר בסמרטוטים את קנוניותיו ופגיונותיו; הפאנאטיזם מנתז את מזבחותיו שלו; המלוכנות שרה את ניצחונות הרפובליקה; האצולה הלומת זיכרונות העבר מחבקת ברוך את השוויון כדי לחנוק אותו; הרודנות, מכוסה בדם מגיני החירות, מפזרת פרחים על הקברים. אמנם לא כל הלבבות נתהפכו, אך כמה וכמה פרצופים עטו מסיכה! כמה בוגדים מתערבים בעניינינו על-מנת לקלקלם!

ברצונכם להעמידם למבחן? בקשו מהם, במקום דרשות ונאומים, שירות ממשי.

צריך לפעול? הם נושאים נאומים. צריך להתדיין? הם מעדיפים לפתוח בפעולה. הזמנים שלווים? הם מתנגדים לכל שינוי מועיל. הזמנים סוערים? הם מדברים על תיקונים מקיר לקיר ורוצים להפוך הכל על פיו. ברצונכם לרסן את המסיתים? הם מזכירים לכם את חסדו של קיסר. ברצונכם לחלץ פטרייזים מרדיפות? הם מציעים לכם כמופת את קשיחותו של ברוטוס:

הם מגלים שפלוני היה אציל, כל עוד הוא משרת את הרפובליקה; הם שוכחים זאת מרגע שבגד בה. השלום מביא תועלת? הם רוצים להתהדר בזרי ניצחון. המלחמה הכרחית? הם מהללים את מנעמי השלום. צריך להגן על אדמתנו? הם רוצים להכות ברודנים מעבר להרים ולים. צריך לכבוש את מבצרינו מידי האויב? הם רוצים להפיל את הכנסיות ולהסתער אל השמים; הם שוכחים את האוסטרים כדי להלחם במאמינים. יש צורך להעזר בנאמנותן של בנות בריתנו? הם רועמים נגד כל ממשלות העולם, ודורשים להעמיד למשפט את המוגול הגדול של הודו בכבודו ובעצמו. העם עולה לקפיטול להודות לאלים על נצחונותיו? הם נושאים קינה ונהי על מפלות העבר. ואם צריך לשאת במפלות חדשות? הם זורעים בנינו שנאה, מחלוקות, רדיפות וייאוש. יש צורך לממש את ריבונותו של העם ולרכז את כוחו בממשלה סגורה ומכובדת? הם סבורים שעקרונות הממשלה פוגעים בריבונות העם. צריך לתבוע את זכויות העם שדוכאו בידי הממשלה? הם אינם מדברים אלא על כבוד לחוק ועל חובת הציות לרשויות המוסמכות.

הם מצאו שיטה מבריקה לתמוך במאמצייה של הממשלה הרפובליקאית: לפרוע את סדריה, להשפיל אותה עד עפר, ולאסור מלחמה על הפטריוטים האחראים להצלחתנו.

אתם מחפשים במה לכלכל את צבאותיכם? אתם משתדלים לעקור מידי תאוות הבצע והפחד את אמצעי הקיום שהם מחביאים? הם גונחים בפטריוטיות על סבלותיו של הציבור ומכריזים על רעב. הרצון למנוע רעה תמיד משמש להם נימוק להחרפתה. בצפון, הרגו עופות וגזלו מאתנו ביצים, בתואנה שהעופות אוכלים את התבואה. בדרום, רצו לעקור את מטעי התפוזים ועצי התות בתואנה שהמשי הוא דבר מותרות, והתפוזים בגדר פינוק.

אינם מסוגלים לדמיין כמה מההפרזות של מתנגדי המהפכה הצבועים הללו בניסיונם להחמיא למטרה המהפכנית. התוכלו להאמין שבאותם חבלי הארץ המושפעים ביותר מאמונות טפלות, לא די היה להם שהעמיסו על הפולחנים הדתיים את כל כללי הטקס שנועדו להשניאם, הם אף זרעו טרור

בעם כשהפיצו את השמועה שכל הילדים מתחת לגיל עשר וכל הזקנים מעל גיל שבעים דינם להיהרג? שהשמועות הללו נפוצו בייחוד במה שהיה בעבר חבל ברטאן, ובמחוזות הריין והמוסל? זהו אחד מהפשעים המיוחסים למי שהיה התובע הציבורי בבית הדין הפלילי בשטרסבורג.³ לאור שגיונותיו הרודניים של איש זה, כל מה שמספרים על קליגולה ואלאגבלוס נראה כמתקבל על הדעת; ועדין קשה להאמין, אפילו למראה ההוכחות. הוא הרחיק לכת בהזייתו עד כדי כך שהפקיע נשים לשימוש האישי: מספרים לנו אפילו שהשתמש בשיטה זו כדי להינשא. מאין צץ פתאום נחיל הזרים, הכמרים, האצילים, הקושרים מכל סוג, שברגע אחד נפוץ בכל קצוותיה של הרפובליקה, על-מנת לבצע בשמה של הפילוסופיה תוכנית של מהפיכת-נגד, שלא ניתן היה לבלמה אלא בכוח התבונה הציבורית? תפיסות מתועבות, ההולמות את רוחן של חצרות זרות בברית נגד החירות, ואת שחיתותם של כל אויביה הפנימיים של הרפובליקה!

כך, שתי וערב של פשעים שפלים נשזר בכל רגע בניסים המתמשכים שמחוללת מידתו הטובה של עם גדול. זוהי שפלות במצוות הרודנים והיא מזינה מיד את לעגם הגלוי, שנועד לשמור על העמים הנבערים באזיקי הדיכוי ובשלשלאות העבדות.

אח! ומה מעוללים לחירות כל פשעי אויביה? האם הענן חולף המכסה את פני השמש מונע ממנה להיות המאור שמחיה את הטבע? האם הקצף העכור שהאוקיאנוס מותיר על חופו גורע מעוצמתו?

בידיים בוגדניות, כל התרופות לרעותינו הופכות לרעלים; כל מה שתוכלו לעשות, כל מה שתוכלו לומר, הם יפנו כנגדכם; אפילו את האמיתות שאנו מפתחים כאן.

כך, לדוגמא, משזרעו בכל פינה את זרעי מלחמת האזרחים, באמצעות התקפה אלימה כנגד הדעות הקדומות הדתיות, מבקשים הם לחמש את הפאנאטיזם והאריסטוקרטיה באותם האמצעים שהפוליטיקה הבריאה

³ רובספייר מתייחס לאולוג שנידר [Schneider, Euloge].

צוותה לכם לטובת חופש הפולחן. אילו הייתם מניחים למזימה לפעול באין מפריע, היתה היא מולידה, במקדם או במאוחר, תגובת נגד איומה וכלל עולמית; אם תעצרו אותם, הם עדין ינסו לקצור רווח ויטענו שאתם מגנים על הכמרים והמתונים.

על לכם להתפלא אם בעלי השיטה הזו הם אותם הכמרים שהתוודו בחוצפה הרבה ביותר על שרלטנותם.

אם קרה שפטריויטים אחדים הלכו שולל אחר מזימותיהם, בעודם נסחפים בלהט טהור אך ללא מחשבה, הם השליכו את מלוא האשמה על הפטריויטים; שכן העיקר הראשון של הדוקטרינה המקיאווולית שלהם הוא שאבדנם של הרפובליקאים יוביל לאבדנה של הרפובליקה, כשם שחורבן צבא ההגנה מוביל לשעבודה של מדינה. ניתן לעמוד כאן על אחד העקרונות המועדפים עליהם, והוא שבני-האדם אינם נחשבים כהוא זה; כלל ממוצא מלכותי, שנועד לשכנענו להפקיר בידיהם את כל ידידי החירות.

יש לציין שגורלם של האנשים שאינם מבקשים אלא את הטוב הציבורי הוא ליפול קורבן לאלו שמבקשים את טובת עצמם, והדבר מתרחש משתי סיבות; הראשונה היא שהקושרים תוקפים בסיוע כל חטאותיו של המשטר הישן; השנייה, שהפטריויטים אינם מגנים על עצמם אלא במידותיו הטובות של החדש.

וודאי תמצאו את המצב הפנימי הזה ראוי למלוא תשומת לבכם; ועל אחת כמה וכמה, כשתביאו בחשבון כי עליכם להדוף במקביל את כל רודני אירופה, לתחזק צבא של מאה ועשרים אלף איש, ושהממשלה מחויבת לתקן ללא הרף, במרץ ובערנות, את כל הרעות החולות שאינספור אויבינו הכינו לנו במהלך חמש השנים האחרונות.

מהי אפוא התרופה לרעות הללו? איננו מכירים תרופה אחרת זולת לפיתוחו של מקור-הכוח הכללי של הרפובליקה, המידה הטובה.

הדמוקרטיה גוועת בשל שתי חריגות אפשריות: האריסטוקרטיה של אלו שמושלים בה, או זלזולו של העם בסמכויות שהוא עצמו כונן; זלזול שמוביל כל קבוצה, כל יחיד, ליטול לעצמם את הכוח הציבורי, ומוליד מהומה הגוזרת על העם כליה או כניעה מחודשת לכוחו של שליט בודד.

המשימה הכפולה של המתונים ושל המהפכנים המזויפים היא לטלטל אותנו ללא הרף בין שני השרטונים הללו.

אך נציגי העם יכולים להימנע משניהם גם יחד: שכן, הממשל לעולם יהיה אדון כל עוד הוא חכם וצודק, וכאשר זהו אופיו, אמונו של העם מובטח לו.

(מצרפתית: עלמה יצחקי)